

Nr 865

Av herr Börjesson i Falköping m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 98, med förslag till lag om fortsatt giltighet av likviditets- och kassakvotslagen den 25 maj 1962 (nr 256), m. m.

(Lika lydande med motion nr 736 i Första kammaren)

I propositionen nr 98 föreslås bl. a. att likviditets- och kassakvotslagen samt placeringskvotslagen skall få förlängd giltighet till och med den 30 juni 1968.

Sedan 1937 har vi i vårt land haft en särskild beredskapslagstiftning i syfte att möjliggöra en penningpolitisk kontroll av bankernas kreditkapacitet. Beredskapslagstiftningen har tillämpats endast under åren 1950—1952. Sedan 1952 har riksbanken genom överenskommelser eller rekommendationer sökt kontrollera kreditkapaciteten. Den gällande likviditets- och kassakvotslagen, som i huvudsak fick sin utformning 1962, ger Kungl. Maj:t befogenhet att på framställning av fullmäktige i riksbanken under vissa i lagen angivna förutsättningar förordna om likviditets- eller kassakvot.

Kreditmarknaden har sedan länge kännetecknats av bristande jämvikt mellan tillgång och efterfrågan. Det är enligt vår mening angeläget att samhället är utrustat med smidigt verkande medel att hålla tillbaka en alltför stark kreditefterfrågan, så att stabilitet kan upprätthållas i samhällsekonomin. Men i och för sig måste det enligt vår mening vara en ännu mera primär målsättning att skapa förutsättningar för en snabbare ökning av kredittillgången. Det framstår härvid som nödvändigt, att det personliga sparandet erbjudes mera attraktiva villkor än hittills, om det i erforderlig utsträckning skall kunna medverka till ökade kapitaltillgångar för olika investeringsändamål.

En effektiv stabiliseringspolitik måste enligt vår mening baseras på en kombination av finanspolitiska och kreditpolitiska åtgärder. För närvarande har vi en markerad högräntepolitik. I nuvarande samhällsekonomi kan emellertid räntevapnet inte sägas ha tillnärmelsevis samma verkan som i tidigare skeden. Den offentliga verksamheten t. ex. måste sägas vara i ringa grad påverkad av räntepolitiken. Höga utlåningsräntor — såsom de som f. n. gäller — får i stort sett sin mest framträdande effekt på de mindre företagen med deras i regel svagare likviditet. En sådan räntepolitik bör

Bihang till riksdagens protokoll 1965. 4 saml. Nr 865—873

motverkas dels genom kombinerade finanspolitiska åtgärder, dels genom en lämpligare utformning av kreditpolitiken som sådan. För en nödvändig begränsning av kreditgivningens bör härvid enligt vår mening ett system med reservkvotbestämmelser för kreditinstituten tillmätas betydelse.

Det är vår uppfattning att riksbanken även i fortsättningen bör kunna träffa frivilliga uppgörelser med kreditinstituten om den restriktivitet som är erforderlig på det kreditpolitiska området. En beredskapslagstiftning om likviditets- och kassakvoter bör dock även i fortsättningen under en övergångstid finnas som garanti för den återhållsamhet i kreditgivningen som från konjunkturpolitisk synpunkt kan visa sig nödvändig. Vi anser därför att likviditets- och kassakvotlagens giltighetstid bör förlängas till och med den 30 juni 1968.

Likviditets- och kassakvotlagen har emellertid enligt vår mening inte en tillfredsställande utformning. Det är inte vår avsikt att i detta sammanhang taga upp någon mera principiell diskussion om denna lag, som vi dock betraktar som en övergångsföreteelse. En ändring av gällande maximala synes oss dock nödvändig. Enligt departementschefens förslag skall maximala bibehållas oförändrade, dvs. beträffande likviditetskvoterna 25 procent för sparbankerna och centralkassorna för jordbrukskredit samt 50 procent för andra kreditinrättningar och beträffande kassakvoten 15 procent. Enligt vår mening bör högsta gränsen för likviditetskvoten fastställas till 20 procent för sparbankerna och centralkassorna för jordbrukskredit samt till 40 procent för övriga ifrågakommande kreditinrättningar. Högsta kassakvotstalet bör fastställas till 10 procent.

Placeringskvotlagen, som infördes genom riksdagsbeslutet 1962, ger Kungl. Maj:t befogenhet att förordna om placeringskvot i syfte att i ansträngda lägen skydda statens och bostadsbyggandets kreditbehov. Lagstiftningen omfattar försäkringsbolagen, sparbankerna, postsparbanken, postgironörelsen och allmänna pensionsfonden. Maximikvottalet är enligt den gällande lagstiftningen 80 procent.

Placeringskvotsreglerna kan givetvis inte medföra någon förstärkning av kapitalmarknaden. Lagen har framför allt gentemot försäkringsbolagen och sparbankerna ett direkt prioriterings- och dirigerings syfte. Det kan inte bestridas att en sådan prioritering av staten och bostadsbyggandet på kreditmarknaden kan medföra allvarliga skadeverkningar för så väsentliga ändamål som industriens, jordbrukets, hantverkets, kommunernas och utbildningens lånebehov. Därmed kan en diskriminering ske gentemot investeringsändamål, som måste betraktas som synnerligen angelägna från samhällets synpunkt. Enligt vår mening är det nödvändigt att framför allt näringslivet beredes ökat utrymme för investeringar, om vårt lands konkurrenskraft på världsmarknaden inte skall eftersättas. I en aktiv konjunkturpolitik bör ingå, att staten så långt möjligt söker anpassa sina utgifter efter konjunkturläget. Vad beträffar bostadsbyggandet har vi för den när-

mare framtiden att motse ett ökat kreditbehov. Men detta bör givetvis kunna tillgodoses inom ramen för en fri kreditmarknad och de möjligheter till frivilliga överenskommelser som ligger inom räckhåll. Vi kan sålunda inte godta departementschefens förslag till förlängning av placeringskvotslagen.

Med anledning av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om fortsatt giltighet av placeringskvotslagen;

att riksdagen måtte beträffande likviditets- och kassakvotslagen fastställa maximitalet för likviditetskvot för sparbanker och centralkassor för jordbrukskredit till 20 procent och för övriga ifrågakommande kreditinrättningar till 40 procent, samt maximitalet för kassakvot till 10 procent; samt

att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningstext.

Stockholm den 21 april 1965

David Gomér

Fritz Börjesson

Bengt Börjesson

i Falköping

Bertil Jonasson

i Glömminge

John Eriksson

Emil Elmwall

Arne Persson

i Bäckmora

i Heden